

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

AB'DE YARATICI SEKTÖRLER DİJİTAL TEK
PAZARA HAZIRLANIRKEN TÜRK TELİF HAKLARI
REJİMİ NE DURUMDA?

Ahmet CERAN
İKV Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

AB'DE YARATICI SEKTÖRLER DİJİTAL TEK PAZARA HAZIRLANIRKEN TÜRK TELİF HAKLARI REJİMİ NE DURUMDA?

Ahmet CERAN, İKV Uzman Yardımcısı

Günde 315 milyon vatandaşın internet kullandığı devasa bir entegrasyon projesi olan AB'nin karar alıcıları; AB vatandaşlarının günlük hayatta yapabildikleri her şeyi, dijital ortamda da yapabilecekleri bir dijital pazarın hayalini kuruyor. Buna mal ve hizmet ticaretinin çevrimiçi yollarla gerçekleşmesi de dahil. Öyle ki, Avrupa Komisyonu rakamlarına göre, AB sınırları içerisinde sunulan bütün mal ve hizmetlere AB'de ikamet eden tüketiciler tarafından çevrimiçi yollarla ulaşılabilmemesinin, yıllık 11,7 milyar avro değerinde tasarruf sağlayabileceği düşünülüyor . Öte yandan, dijital hizmetlerin %54'ünün ABD merkezli olduğu, AB ülkeleri arası sınır ötesi çevrimiçi hizmet etkileşiminin ise sadece %4 olduğu güncel konjunktürde, AB'nin dijital ekonominin nimetlerinden etkin şekilde faydalanabildiğini söylemek güç.¹

GENEL TESPİTLER

- Gelişmiş bir dijital pazarın, ekonomiye getireceği dinamizmin yanında, bilgiye erişim hakkına ve kolektif kültürün gelişimine de katkı sağlayacağını söylemek mümkün.
- Dijital teknolojilerin her geçen gün yaratıcı sektörleri etkilemesi ve değiştirmesiyle birlikte, telif uygulamaları da bu değişimin ve dönüşümün parçası haline geliyor.
- Açıklanması öngörülen telif hakkı reform stratejisiyle, AB üyesi ülkelerin yasal mevzuatlarında istisnai hallerin asgariye indirilmesini hedefliyor.
- Sınır ötesi erişimin sağlanması yoluyla AB vatandaşlarına daha çeşitli içeriğe ulaşım fırsatlarının sunulması, korsanla mücadele açısından da önemli bir adım.
- Türkiye'de telif hakları ve bağlantılı hakların, dijitalleşmesi öngörülen AB telif hakları rejimine uyumunun önündeki en temel engel, bu alandaki mevzuat boşluğu.
- Telif hakları ve veri güvenliği gibi Türkiye'nin kalkınmasına doğrudan katkı sağlayacak alanların Türkiye-AB Gümrük Birliğinin revizyonu sürecinde de gündeme gelerek, önceliklerden biri olacağını öngörmek mümkün.
- Telif hakları ve bağlantılı haklara ilişkin AB'ye uyum, ekonomik kazanımlarla birlikte, Türkiye'nin, AB'nin kolektif kültürünün ve entelektüel birikiminin parçası olması açısından da önemli.

Komasyon, 6 Mayıs 2015 tarihinde Dijital Tek Pazar Stratejisi'ni kamuoyu ile paylaşmış ve o dönemde genç girişimcilerin, *start-up* sahiplerinin, bir sonraki Steve Jobs olmayı hayal eden hevesli yazılımcıların ve pek çok 21'inci yüzyıl vizyonerinin ilgisini bu alana çekmişti. Komasyon, Dijital Tek Pazarın, 500 milyon insan için fırsat yaratabileceğini ve Avrupa ekonomisine yılda 415 milyar avro katkı sağlayabileceğini öne sürüyor. Öte yandan böyle bir girişimin önemli oranda kamu yararı taşıdığını da belirtmek gerekir; gelişmiş bir dijital pazarın, Avrupa değerlerinin merkezindeki ifade özgürlüğünün önemli bir parçası olan bilgiye erişim hakkına ve kolektif kültürün gelişimine de katkı sağlayacağını söylemek mümkün.ⁱⁱ

Şüphesiz ki, AB ortak pazarının dijitalleşmesinden en fazla etkilenecek sektörlerden birini de yaratıcı sektörler (sinema, müzik, video oyunları gibi) oluşturuyor. Medya ve eğlence sektörünün önümüzdeki beş yıllık dönemde ortalama %12 oranında büyümesi bekleniyor.ⁱⁱⁱ Yaratıcı sektörlerin en temel ortak özelliği ise, bütün bu sektörlerin "telif yoğun" sektörler olması. Dijital teknolojilerin her geçen gün yaratıcı sektörleri etkilemesi ve değiştirmesiyle birlikte, telif uygulamaları da bu değişimin ve dönüşümün parçası haline geliyor. Telif hakkı rejimleri; yaratıcı sektörlerde hem üreticiyi ve yayımcıyı, hem de kullanıcıyı etkileyen önemli bir unsur.^{iv} Avrupa serbest piyasasını oluşturan sektörlerden 33'ü, telif yoğun sektörler arasında kabul ediliyor ve bu sektörlerin doğrudan 7 milyondan fazla iş sağladığı değerlendiriliyor.^v Dolayısıyla Dijital Tek Pazar Stratejisi'nin 16 öncelikli alanından birini, AB'nin dijitalleşmesi öngörülen tek pazarında, üye ülkelerin ulusal mevzuatlarındaki farklılıkların azaldığı, bütüncül bir Avrupa telif rejimine geçilmesi oluşturuyor.

Dijital Avrupa'nın Yaratıcı Sektörlere ilişkin Yeni Yaklaşımı

Komasyon'un Dijital Tek Pazardan Sorumlu Başkan Yardımcısı Andrus Ansip, 24 Kasım 2015 tarihinde yaptığı açıklamalarda, telif politikalarına ilişkin reform planlarını içeren strateji belgesini Aralık 2015 tarihinde sunacaklarını belirtti ve dijitalleşen Avrupa'da bizleri nasıl bir telif rejiminin beklediğine ilişkin ipuçlarını paylaştı. Ansip, yakında açıklanacak telif hakkı reform stratejisiyle, AB üyesi ülkelerin yasal mevzuatlarında istisna hallerin asgariye indirilmesini hedeflediklerini ifade etti.

Anlaşıldığı üzere, Komasyon'un konuya ilişkin politikası, bilgiye ve kültürel içeriğe çevrimiçi yollarla ulaşımı en etkin hale getirmek yönünde. Bunun için de, ulusal ve coğrafi sınırlamaları asgariye indirecek, özellikle eski film ve edebiyat eseri gibi yaratıcı ürünlerin dijital yollarla AB çapında ulaşılabilir olmasını sağlayacak düzenlemeler üzerinde çalışılıyor. Halihazırda geçerli sistemde, eski filmlerin çoğu, sadece üretildikleri ülkede ulaşılabilir olurken, diğer AB ülkelerinden çevrimiçi yollarla ulaşamıyor. Bu ürünlerin AB çapında erişime açılmasıyla birlikte, ulaşılması yaratıcı ürünlerin, diğer AB ülkelerinde de tüketilmesi, böylece hem üreticinin ek kazanç sağlaması hem de kültürel birikimin yayılması ve çeşitlenmesi mümkün olacak. Basit bir ifadeyle; Tek Dijital Pazar Stratejisi'nin işlerlik kazanmasının ve bahsi geçen reformların yerine getirilmesinin ardından, bir AB vatandaşı, abone olduğu çevrimiçi müzik, film, kitap gibi hizmetlere,

coğrafi veya ulusal bir kısıtlama ile karşı karşıya kalmadan, başka bir AB ülkesinde de erişebilecek.

Aralık ayında açıklanması beklenen reformlar, korsanla mücadele açısından da büyük önem taşıyor. Pek çok AB vatandaşının hukuk dışı yollarla dijital içerik indirmesinin sebebi, aslında bu içeriğe kendi ülkelerinden erişimlerinin olmaması. Komisyon Başkan Yardımcısı Ansip'in paylaştığı istatistiklere göre, AB vatandaşlarının %22'si, bir telif rejimiyle koruma altındaki dijital içeriğe hukuk dışı yollarla erişimi, hukuka uygun bir alternatifin bulunmadığı hallerde kabul edilebilir görüyor. Dolayısıyla sınır ötesi erişimin sağlanması yoluyla AB vatandaşlarına daha çeşitli içeriğe ulaşım fırsatlarının sunulması, korsanla mücadele açısından da önemli bir adım olarak görülebilir.

Türk Telif Hakları Mevzuatı, Dijitalleşen Avrupa'ya Ayak Uydurabilir mi?

Komisyon Başkanı Juncker, 6 Mayıs 2015 tarihinde yaptığı açıklamada, Dijital Tek Pazar'ın, dolayısıyla da telif haklarına ilişkin dijital reformun ana gündem maddelerinden olduğunun altını çizdi ve Aralık ayında bu alandaki strateji belgesinin beklendiğini söyledi. Bu noktada, 2015 Türkiye İlerleme Raporu'nun açıklandığı bir dönemde, Türkiye'nin ne durumda olduğu ve ne kadar uyumlu olduğu da üzerinde durulması gereken bir konu. Komisyon, her ne kadar Türkiye'nin bu alanda oldukça hazırlıklı olduğunu ifade etse ve bazı ilerlemelerin kaydedildiğinin altını çizse de, halen bir takım temel sorunların devam ettiği görülüyor. Öte yandan son ilerleme raporunda da belirtildiği üzere, bu alanda teknik ve hukuki eğitimin, tutarlılığın ve siyasi iradenin artırılması gerekiyor. Bununla birlikte Türkiye'de telif hakları ve bağlantılı hakların, dijitalleşmesi öngörülen AB telif hakları rejimine uyumunun önündeki en temel engel, telif haklarına ilişkin kanun tasarısının halen Kültür Bakanlığı tarafından Meclise gönderilmesinin bekleniyor olması. Ayrıca Türkiye'de üretilen yaratıcı içeriğin dijital ortamda güvenli şartlarda muhafaza edilmesi ve AB'ye hızlı ve güvenli şekilde ulaştırılabilmesi için, Türkiye'de Avrupa standartlarında bir veri güvenliği mevzuatının da oluşturulması gerekiyor.

Özellikle AB'nin veri güvenliği alanında korumacı bir yaklaşım benimsediği güncel konjonktürde, Türkiye'nin bu alanda reformları gerçekleştirmesi, Avrupa Dijital Tek Pazarına entegrasyon yolundaki temel gereklilikler arasında yer alıyor. Veri güvenliği alanında Türkiye'nin AB'ye uyum sağlayabilmesi için telif hakkı reformu ve yaratıcılık yoğun sektörlerin yanı sıra dijital ekonomi ve ticaretin pek çok alanında ileri düzeyde yasal düzenlemeler gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Son yıllarda Komisyon tarafından yayımlanan Türkiye İlerleme Raporlarına bakıldığında ise, telif hakları ve bağlantılı haklarla, özellikle dijital alanda veri güvenliğine ilişkin ısrarlı reform çağrıları yapıldığı görülüyor. Buna rağmen art arda gerçekleşen seçimlerin yasama ve yürütme faaliyetlerini kesintiye uğratması sebebiyle, yetkili makamlar tarafından bu reformlar istenen hızda gerçekleştirilememiş vaziyette. Fakat, 2019 yılının sonuna kadar Türkiye'de seçimlerin beklenmediği ve Türkiye-AB Zirvesi'nde de görüldüğü üzere tarafların ortak irade vurgusunda bulunduğu yeni dönemde, özellikle

teelif hakları ve veri güvenliği gibi Türkiye'nin kalkınmasına doğrudan katkı sağlayacak alanlarda teknik mevzuatın bir an önce yüklenilmesi önem taşıyor. Bu alanın, Türkiye-AB Gümrük Birliğinin revizyonu sürecinde de gündeme gelecek önceliklerden biri olacağını öngörmek mümkün. ABD ile AB arasında devam etmekte olan TTYO müzakerelerinin bir ayağını da dijital ekonominin ve fikri mülkiyet alanında mevzuatların yakınlaştırılmasının oluşturduğu dikkate alındığında, önümüzdeki dönemde Türkiye'den, AB standartlarının da ötesinde reformlar beklenebilir. Unutulmamalıdır ki telif hakları ve bağlantılı haklara ilişkin AB'ye uyum, ekonomik kazanımlarla birlikte, Türkiye'nin, AB'nin kolektif kültürünün ve entelektüel birikiminin parçası olması açısından da önemli. Film, müzik, edebiyat eserleri gibi yaratıcı içeriğe dijital yollarla sınır ötesi ulaşım; tarafların karşılıklı kültürel çeşitliliklerini ve farklılıklarını tanımalarının, özümsemesinin ve böylelikle kültürel entegrasyonun ve ifade özgürlüğünün önünü açacak etkin bir araç olma niteliği taşıyor.

ⁱ Avrupa Komisyonu, "Why we need a Digital Single Market", https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/digital_single_market_factsheet_final_20150504.pdf. Erişim Tarihi: 01.12.2015

ⁱⁱ Digital Agenda for Europe, <https://ec.europa.eu/digital-agenda/digital-single-market>. Erişim Tarihi: 01.12.2015.

ⁱⁱⁱ Avrupa Komisyonu, "Why we need a Digital Single Market", https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/digital_single_market_factsheet_final_20150504.pdf. Erişim Tarihi: 01.12.2015

^{iv} Andrus Ansip, "The future of copyright reform in the EU", Avrupa Komisyonu, 24.11.2015, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-6156_en.htm. Erişim Tarihi: 31.11.2015

^v Avrupa Komisyonu, "Copyright", Digital Agenda for Europe, <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/copyright>. Erişim Tarihi 01.12.2015.